

Българска академия на науките

Институт за етнология и фолклористика с
Етнографски музей – БАН

Национална научна програма
„Развитие и утвърждаване
на българистиката в чужбина”

КУЛТУРЕН МАРШРУТ

2–6 юли 2026

„Нематериалното културно наследство на България. Българските приноси в световните листи на НКН на ЮНЕСКО“

Предназначен за млади чуждестранни българисти: студенти, докторанти, млади учени и постдокторанти, изучаващи български език и култура, както и за утвърдени учени българисти, работещи в различните хуманитарни дисциплини, които проявяват интерес към нематериалното културно наследство

При интерес пишете на:

iva.stanoeva@iefem.bas.bg, stela.nenova@iefem.bas.bg

Срок за записване: 26 май 2026 г.

КУЛТУРЕН МАРШРУТ

Време на провеждане: 2–6 юли 2026 г.

Продължителност 5 дни с 4 нощувки

Предлагаме на участниците възможност чрез нематериалното културно наследство (НКН) да опознаят по-добре България, нейната култура и история. Заедно ще посетим Бистрица, Пернишко и Чипровци, откъдето има вписвания на елементи в Представителната листа на НКН на човечеството и ще наблюдаваме как хората по места ги практикуват. Ще се докоснем до начина им на живот, до езика, знанията, уменията, които са значими за културната им идентичност.

Групата ще включва до 5 участници. Разходите – пътни до София и обратно, както и дневни за петте дни, са за сметка на участниците или на изпращащата институция. Пътуването и нощувките по време на маршрута се поемат от ННП „Българистика“.

В края на пътуването ще получите сертификат за участието си в културния маршрут.

Ваши водачи по пътя на нематериалното културно наследство ще бъдат **доц. д-р Ива Станоева** и **гл. ас. д-р Стела Ненова** от **ИЕФЕМ – БАН**, както и специалисти от местни музеи, читалища, неправителствени организации и други институции.

България има богато и добре опазено НКН

Вписвания в листите на ЮНЕСКО

Представителна листа на НКН на човечеството

- „Бистришките баби, архаична полифония, танци и ритуали от региона на Шоплука“, с. Бистрица, област София-град (2005/2008 г.)
- „Нестинарството – послание от миналото: Панагирът на Св. св. Константин и Елена в с. Българи“, с. Българи, Бургаско (2009 г.)
- „Традицията на производство на Чипровски килими“, гр. Чипровци (2014 г.)
- „Народният празник *Сурва/Сурова*“, Пернишко (2015 г.)
- „Културни практики, свързани с 1-ви март“, мултинационална кандидатура, подадена от България, Северна Македония, Молдова и Румъния (2017 г.)
- „*Високо* многогласно пеене от Долен и Сатовча, Югозападна България“, селата Долен и Сатовча, Благоевградско (2021 г.)
- „Гайдата и гайдарството в България: предаване на знания и умения“ (2025 г.)

Регистър на добрите практики за опазване на НКН

- „Национален събор на народното творчество в Копривщица: система от практики по представяне и предаване на наследството“ (2016 г.)
- „Народното читалище: практически опит в опазването на жизнеността на нематериалното културно наследство“ (2017 г.)

В рамките на културния маршрут участниците ще се запознаят с три от вписаните в Представителната листа елементи и с двата от Регистъра на добрите практики.

„Бистришките баби, архаична полифония, танци и ритуали от региона на Шоплука“

с. Бистрица, област София-град

(2005/2008)

Елементът представя добре съхранени от „Бистришките баби“ традиции в многогласното женско пеене и старинните форми на танцуване и ритуални практики. Групата съществува към НЧ „Св. Борис I – 1909“ в с. Бистрица без прекъсване от 1939 г. до днес. Предаването на специфичните знания и умения, които се възприемат като значими за културната идентичност на местната общност, се осъществява от поколение на поколение.

„Бистришките баби“, а през последните двадесет години и „техните внуци“, популяризират своето НКН у нас и в чужбина. Носители са на множество престижни награди. През 1976 г. са удостоени с Хердерова награда, през 1978 г. са лауреати на Европейската награда за народно изкуство на фондация „Алфред Тьопфер“, Хамбург. През 2005 г. са включени в Списъка на шедеврите на световното нематериално културно наследство на ЮНЕСКО, а през 2008 г. след влизането в сила на Конвенция 2003 са вписани в Представителната листа на НКН на човечеството.

„Народният празник *Сурва/Сулова*“

Пернишко

(2015)

Сурва/Сулова се провежда в селата от Пернишкия регион на 13 и 14 януари, народната Нова година (Васильовден) по стария календарен стил. През първата нощ във всяко село група от сурвакари, облечени със специално изработени костюми и маски, палят огън на площада, играят около него, закачат се с множеството, гостуват на съседни села, посрещат други маскарadni групи, всички играят хоро и се веселят. Рано на следващата сутрин сурвакарите се събират и обхождат селото, като влизат по къщите и изпълняват ритуални действия.

Обичаят *Сурва/Сулова* е жизнен, практикува се и се предава в рамките на селищните общности от целия регион на Пернишко и е значим за тяхната културна идентичност. Знак за това е, че 31 села от региона се обединяват около изработването на единна кандидатура за участие в Националната система „Живи човешки съкровища – България“ и през 2012 г. са вписани в Националната представителна листа на НКН. През 2015 г. обичаят е вписан в Представителната листа на НКН на човечеството.

„Традицията на производство на Чипровски килими“

гр. Чипровци

(2014)

Чипровските килими се изработват ръчно, от вълна, на вертикален стан, като се получава двулицева гладка тъкан, богато орнаментирана.

Чипровчани ценят килима и осъзнават значимостта му за историята, културата и развитието на града. При празници килими украсяват фасадите на къщи, обществени и манастирски сгради, градско и природно пространство. Историческият музей в града притежава най-богатата колекция на чипровски килими, като продължава да я обогатява.

Наред със съхраняване на килимите чипровчани – тъкачки, местни фирми за изработка на килими, музеят, читалището, училището, НПО, общината, полагат грижи за опазване и на самото тъкане като НКН. Внимание се отделя и на популяризирането на чипровските килими. През 2012 г. НЧ „Петър Богдан – 1909“ участва в Националната система „Живи човешки съкровища – България“ с кандидатурата „Чипровски килими“, която е вписана в Националната представителна листа на НКН. През 2014 г. „Традицията на производство на чипровски килими“ е вписана и в Представителната листа на НКН на човечеството. През същата година местната общност и институции поставят началото на ежегодния Фестивал на чипровския килим, който в началото на месец май събира почитатели от цялата страна.

„Народното читалище: практически опит в опазването на жизнеността на нематериалното културно наследство“

(2017)

Българските читалища са културно-просветни центрове с дълга история. Първите читалища са създадени през 1856 г. Оттогава до днес във всяко селище – град или село, всяка местна общност създава и развива своя гражданска институция. В читалищата се извършват разнообразни дейности, които са достъпни за всички – поддържа се публична библиотека и читалня, школи и клубове по интереси, образователни и художествени инициативи и др.

През годините читалищата имат основна роля в опазването на паметта за традиционната култура като жива практика. В читалищна среда от поколение на поколение се предават знания, умения и опит в областта на местната традиционна обредност; на песенната, инструменталната и танцовата традиция. Полагат се усилия и за поддържането на етнографски сбирки и архиви, където се съхраняват традиционно облекло, вещи от всекидневния живот и обредността, снимков и документален материал.

Местното читалище има важно значение и за популяризирането на селищното културно наследство. То е основният организатор на участията на различните фолклорни групи в събори, фестивали и др. празнични събития, на които представят елементи от собствената си традиционна култура.

Заради значимостта на читалището в опазване на жизнеността на НКН то е вписано в Регистъра на добрите практики на ЮНЕСКО през 2017 г.

„Национален събор на народното творчество в Копривщица: система от практики по представяне и предаване на наследството“ (2016)

Националният събор на народното творчество в Копривщица води началото си от 1965 г., когато за първи път на поляните на местността Войводенец над града от цялата страна се събират изпълнители на традиционни песни, мелодии, танци, обреди и др. Оттогава до днес през пет години Съборът привлича носители на фолклорни знания, умения и опит като място за изява и популяризиране на добре опазеното локално наследство. В продължение на три дни може да бъде видяно цялото регионално разнообразие на местните традиции. Тук си дават среща хора от различни поколения и по този начин става видима приемствеността в усвояването на НКН, което допринася за опазването му като жива практика.

Самите носители и селищните общности възприемат участията си на Събора в Копривщица като едно от най-значимите събития, където сценичното представяне на наследената от предците традиционна култура играе важна роля за предаването ѝ на младите хора. Дълголетната история на Събора и неговата устойчивост във времето, значението му както за трансмисията на знания, умения и опит, така и за тяхното документиране от специалисти и изследователи, е в основата на вписването му като добра практика в Регистъра на ЮНЕСКО през 2016 г.

Българска академия на науките

Институт за етнология и фолклористика с
Етнографски музей – БАН

Национална научна програма
„Развитие и утвърждаване
на българистиката в чужбина”

КУЛТУРЕН МАРШРУТ

2–6 юли 2026

**„Нематериалното културно наследство на България.
Българските приноси в
световните листи на НКН на ЮНЕСКО“**

ЗАЯВКИ

до 26 май 2026 г.

iva.stanoeva@iefem.bas.bg stela.nenova@iefem.bas.bg

ОЧАКВАМЕ ВИ!